

Lakivaliokunta

Keskiviikko 6.5.2020 klo 9.30—11.20

Läsnä

puheenjohtaja Leena Meri ps
varapuheenjohtaja Sandra Bergqvist r
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd (5, 6, 7, 8, 9) (4 osittain)
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok (8, 9) (7 osittain)
jäsen Tuomas Kettunen kesk (4, 5, 6) (3, 7 osittain)
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Jouni Ovaska kesk (1, 2, 3, 4, 5, 6) (7 osittain)
jäsen Mari Rantanen ps
jäsen Ruut Sjöblom kok (5, 6, 7, 8, 9) (4 osittain)
jäsen Mirka Soinikoski vihr (6, 7, 8, 9) (5 osittain)
jäsen Iiris Suomela vihr (4, 5, 6, 7, 8, 9) (3 osittain)
jäsen Sebastian Tynkkynen ps
jäsen Paula Werning sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas (4, 5, 6) (3, 7 osittain)
varajäsen Hussein al-Tae sd (1, 2, 3, 4, 5, 6) (7 osittain)

Sihteerit

valiokuntaneuvos Marja Tuokila
valiokuntaneuvos Mikko Monto

1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 10 jäsentä.

2. Päätösvaltaisuus

Todettiin, että kokous ei ollut päätösvaltainen.

3. Valtioneuvoston selvitys: Euroopan komission tiedonanto: Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet

Valtioneuvoston E-selvitys E 17/2019 vp

Valtioneuvoston E-jatkokirjelmä EJ 6/2020 vp

Liiteasiakirja Komission tiedonanto: Oikeusvaltioperiaatteen lujittaminen unionissa – ajankohtaiskatsaus

Pöytäkirja LaVP 22/2020 vp

Merkittiin, että kokous tuli päätösvaltaiseksi.

Lakivaliokuntaan on saapunut tiedoksi jatkokirjelmä EJ 6/2020 vp - E 17/2019 vp.

Valiokunta merkitsi asian tiedoksi.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

4. Valtioneuvoston selvitys: Neuvottelut EU:n uudesta kumppanuudesta Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa

Valtioneuvoston E-selvitys E 6/2020 vp

Valtioneuvoston E-jatkokirjelmä EJ 5/2020 vp

Liiteasiakirja Neuvottelut EU:n uudesta kumppanuudesta Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa

Lakivaliokuntaan on saapunut tiedoksi jatkokirjelmä EJ 5/2020 vp - E 6/2020 vp.

Valiokunta merkitsi asian tiedoksi.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

5. Valtioneuvoston selvitys: Suomen hallituksen toimet EU-tuomioistuinasioissa sekä EU-rikkomusasioissa ajalla 1.1.-31.12.2019

Valtioneuvoston E-selvitys E 38/2020 vp

Liiteasiakirja Suomen hallituksen toimet EU-tuomioistuinasioissa sekä EU-rikkomusasioissa ajalla 1.1.-31.12.2019

Asia on saapunut lakivaliokuntaan tiedoksi.

Valiokunta merkitsi asian tiedoksi.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

6. Selvitys eduskunnan perustuslaissa turvatun tiedonsaantioikeuden toteutumisesta

Valiokunnan oma asia O 35/2020 vp

Asia on saapunut lakivaliokuntaan lausunnon antamista varten perustuslakivaliokunnalle.
Määräaika: 22.5.2020.

7. Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021-2024

Valtioneuvoston selonteko VNS 1/2020 vp

Asiantuntijalausunto VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 lainsäädäntöneuvos Jyri Inha, valtiovarainministeriö Asiantuntijalausunto A 7

Asiantuntijalausunto VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 ohjausyksikön päällikkö Miika Snellman, oikeusministeriö Asiantuntijalausunto B 7

Pöytäkirja LaVP 22/2020 vp

Asiantuntijalausunto VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 johtaja Raimo Ahola, Tuomioistuin-
virasto Asiantuntijalausunto C 7

Asiantuntijalausunnon liite VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 johtaja Raimo Ahola, Tuo-
mioistuinvirasto Asiantuntijalausunto D 7

Asiantuntijalausunto VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 hallintojohtaja Joanna Autiovuori,
Syyttäjälaitos Asiantuntijalausunto E 7

Asiantuntijalausunnon liite VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 hallintojohtaja Joanna Autio-
vuori, Syyttäjälaitos Asiantuntijalausunto F 7

Asiantuntijalausunto VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 pääjohtaja Arto Kujala, Rikosseu-
raamuslaitos Asiantuntijalausunto G 7

Asiantuntijalausunto VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 valtakunnanvouti Juhani Toukola,
Valtakunnanvoudinvirasto Asiantuntijalausunto H 7

Asiantuntijalausunto VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 johtaja Marjo Kurki, Etelä-Suomen
oikeusapu- ja edunvalvontapiiri Asiantuntijalausunto I 7

Asiantuntijalausunto VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 korkein oikeus Asiantuntijalausun-
to J 7

Asiantuntijalausunto VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 korkein hallinto-oikeus Asiantunti-
jalausunto K 7

Asiantuntijalausunto VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 Pohjois-Suomen oikeusapu- ja
edunvalvontapiiri Asiantuntijalausunto L 7

Asiantuntijalausunto VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 Oikeusrekisterikeskus Asiantuntija-
lausunto M 7

Lisäselvitys VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 oikeusministeriö Lisäselvitys 1 N 7

Lisäselvitys VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 oikeusministeriö Lisäselvitys 2 O 7

Lisäselvitys VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 oikeusministeriö Lisäselvitys 3 P 7

Lisäselvitys VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 oikeusministeriö Lisäselvitys 4 Q 7

Lisäselvitys VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 valtiovarainministeriö Lisäselvitys 1 R 7

Lisäselvitys VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 valtiovarainministeriö Lisäselvitys 2 S 7

Lisäselvitys VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 valtiovarainministeriö Lisäselvitys 3 T 7

Lisäselvitys VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 valtiovarainministeriö Lisäselvitys 4 U 7

Lisäselvitys VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 Tuomioistuinvirasto Asiantuntijalausunto V
7

Lisäselvitys VNS 1/2020 vp LaV 06.05.2020 Rikosseuraamuslaitos Asiantuntijalausunto
W 7

Valiokunnan lausuntoluonnos Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmas-
ta vuosille 2021-2024 X 7

Eriävä mielipide VNS1_20_Eriava_mielipide_PS.pdf Y 7

Merkittiin tiedoksi, että valiokunnan jäsenet ovat kuulleet asiantuntijoita etäkuulemisissa
24.4.2020 ja 28.4.2020:

Kuultavina olivat:

- lainsäädäntöneuvos Jyri Inha, valtiovarainministeriö, liite
- kansliapäällikkö Pekka Timonen, oikeusministeriö
- ohjausyksikön päällikkö Miika Snellman, oikeusministeriö, liite
- yliohtaja Riku Jaakkola, Tuomioistuinvirasto

Pöytäkirja LaVP 22/2020 vp

- johtaja Raimo Ahola, Tuomioistuinvirasto, liite
- apulaisvaltakunnansyyttäjä Jukka Rappe, Syyttäjälaitos
- hallintojohtaja Joanna Autiovuori, Syyttäjälaitos, liite
- pääjohtaja Arto Kujala, Rikosseuraamuslaitos, liite
- valtakunnanvouti Juhani Toukola, Valtakunnanvoudinvirasto, liite
- johtaja Marjo Kurki, Etelä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri, liite

Valiokuntaan ovat saapuneet kirjalliset lausunnot:

- korkein oikeus, liite
- korkein hallinto-oikeus, liite
- Pohjois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri, liite
- Oikeusrekisterikeskus, liite
- oikeusministeriö, liite
- valtiovarainministeriö, liite
- Tuomioistuinvirasto, liite
- Rikosseuraamuslaitos, liite

Valiokunta lopetti asiantuntijakuulemisen.

Valiokunta kävi valmistavan keskustelun.

Sihteeri esitteli lausuntoluonnoksen.

Valiokunta kävi yleiskeskustelun.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä edustaja Rantanen ehdotti edustaja Tynkkysen kannattamana, että kappaleen 18 jälkeen lisätään uusi väliotsikko seuraavasti: "*Maahanmuuton kustannukset*".

Ehdotuksesta äänestettiin pohjana olevaa lausuntoluonnosta vastaan. Äänin 12—4 (0 tyhjää) lausuntoluonnos hyväksyttiin.

Lisäksi edustaja Rantanen ehdotti edustaja Tynkkysen kannattamana, että kappaleen 18 jälkeen lisätään seuraavan sisältöinen uusi kappale (18 a):

"Korkeimman hallinto-oikeuden ja hallinto-oikeuksien toimintaan on vuodesta 2015 alkaen merkittävästi vaikuttanut turvapaikka-asioiden määrän nopea kasvu. Turvapaikka-asioiden määrän merkittävä kasvu heijastuu vastaavasti myös muihin ulkomaalaisasioihin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan turvapaikka- ja oleskelulupa-asioiden määrä onkin pysyvästi jäänyt aiempaa merkittävästi korkeammalle tasolle. Esimerkiksi Helsingin hallinto-oikeudessa ulkomaalaisasioiden osuus kaikista päätöksistä oli 56 prosenttia vuonna 2017. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen vuonna 2018 saapuneista asioista noin 60 prosenttia oli ulkomaalaisasioita. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan on myös mahdollista, että maailmanlaajuinen koronaviruspandemia tulee entisestään lisäämään maahanmuuttoasioiden määrää pidemmällä aikavälillä."

Pöytäkirja LaVP 22/2020 vp

Ehdotuksesta äänestettiin pohjana olevaa lausuntoluonnosta vastaan. Äänin 12—4 (0 tyhjää) lausuntoluonnos hyväksyttiin.

Tämän jälkeen edustaja Rantanen ehdotti edustaja Tynkkysen kannattamana, että lausuntoluonnoksen kappale 20 muutetaan kuulumaan seuraavasti:

"Lakivaliokunta kuitenkin muistuttaa, että se on edellä mainitussa lausunnossaan pitänyt tärkeänä myös sitä, että turvapaikka-asioiden ja muiden ulkomaalaisasioiden pitkien käsittelyaikojen ja tuomioistuinten ruuhkautumisen syyt selvitetään ja ryhdytään tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja käytännön toimenpiteisiin asioiden käsittelyn sujuvoittamiseksi ja käsittelyaikojen lyhentämiseksi. Oikeusministeriöltä nyt saadun selvityksen mukaan tällaista selvitystä ei ole käynnistetty. Valiokunta ei ole tilanteeseen tyytyväinen, minkä vuoksi se kiirehtii selvityksen tekemistä. *Valiokunta korostaa tässä yhteydessä erityisesti, ettei toistuvaa lisämäärärahan kohdentamista ulkomaalaisasioiden käsittelyyn voida pitää kestävästä ratkaisuna pitkällä aikavälillä. Hallituksen tulisi siksi ryhtyä viivytyksettä toimenpiteisiin, joilla ulkomaalaisasioiden määrää hallintotuomioistuimissa voidaan tehokkaasti vähentää. Tämä tapahtuu muuttamalla lainsäädäntöä siten, että kaikki turvapaikka-, oleskelulupa-, perheenyhdistämis-, vastaanotto- ja etuusjärjestelmään liittyvät houkutustekijät poistetaan. Näin hallintotuomioistuinten resursseja saataisiin vapautettua muiden yksilön ja yhteiskunnan kannalta tärkeiden valitusasioiden käsittelyyn.*"

Ehdotuksesta äänestettiin pohjana olevaa lausuntoluonnosta vastaan. Äänin 12—3 (0 tyhjää) lausuntoluonnos hyväksyttiin.

Lopuksi edustaja Rantanen ehdotti edustaja Tynkkysen kannattamana, että kappaleen 20 jälkeen lisätään seuraavan sisältöinen uusi kappale (20 a):

"Koronakriisin aiheuttaman taloudellisen toiminnan dramaattisen vähenemisen voidaan ennakoida lisäävän esimerkiksi toimeentulotukiasioissa, virkamies- ja viranhaltija-asioissa (irtisanomiset, lomautukset) ja lastensuojeluasioissa hallintotuomioistuimiin tehtävien valitusten määrää. Kun taloudellinen toiminta kriisin jälkeen lähtee elpymään, on lisäksi entistä tärkeämpää, että elpymisen mahdollistavat päätökset esimerkiksi maankäyttö-, kaavoitus- ja ympäristöasioissa samoin kuin julkisia hankintoja ja verotusta koskevissa asioissa ovat valmiina tai ainakin ripeästi saatavissa lainvoimaisiksi. Valiokunta korostaa erityisesti kriisitilanteissa olevan entistä tärkeämpää, että tehtävät toimenpiteet hyödyttävät Suomea ja suomalaisia. Tästä syystä valiokunta katsoo, että hallitusohjelman erilaisista haitallisista turvapaikka- ja maahanmuuttopoliittisista hankkeista tulisi viimeistään tässä vaiheessa voida luopua. Tällainen hanke on esimerkiksi turvapaikanhakijoiden oikeusturvan vahvistaminen mahdollistamalla avustajan käyttö turvapaikkapuhuttelussa ja ottamalla käyttöön yleiset hallinto-oikeudelliset valitusajat."

Ehdotuksesta äänestettiin pohjana olevaa lausuntoluonnosta vastaan. Äänin 12—3 (0 tyhjää) lausuntoluonnos hyväksyttiin.

Pöytäkirja LaVP 22/2020 vp

Lopuksi ed. Keto-Huovinen ehdotti, että valiokunnan päätösesityksen loppuun lisätään seuraavaa: "ja kiinnittää erityistä huomiota Syyttäjälaitoksen voimavaroihin". Ehdotus raukesi kannattamattomana.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä valiokunta hyväksyi lausuntoluonnoksen muutettuna.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä kappaleen 15 viimeiseen virkkeeseen lisättiin sanat "ja työturvallisuuden" seuraavasti: "Saadun selvityksen valossa Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstömäärää ei voida nykyisessä vankilaverkostossa vähentää ilman toimintakyvyn ja työturvallisuuden heikkenemistä."

Kappaleen 20 jälkeen lisättiin uusi väliotsikko ja viisi uutta kappaletta seuraavasti:

"Syyttäjälaitos

Rikosketjun toimintakyvyn ja rikosvastuun toteutumisen parantamiseksi oikeusministeriön hallinnonalan toimijoille kohdennetusta yhteensä 5,2 miljoonan euron vuosittaisesta lisämäärärahasta Syyttäjälaitokselle on osoitettu suhteellisesti eniten (2 milj. euroa). Taus-talla oli se, että tilanne oli erityisen vaikea Syyttäjälaitoksessa, jossa esitutinnan lopetta-mista tai toimittamatta jättämistä koskevien rajoittamisasioiden osuus oli kasvanut merkit-tävästi ja varsinaisten syyteharkinta-asioiden määrä oli vastaavasti vähentynyt. Lakivalio-kunta on kiinnittänyt tähän viime vuosina huomiota ja kantanut huolta Syyttäjälaitoksen perusrahoituksen riittämättömyydestä ja henkilöstön jaksamisesta (LaVL 5/2019 vp ja LaVL 22/2018 vp).

Valtiovarainvaliokunta ehdotti vuoden 2020 talousarvioesityksestä ja sitä täydentävästä ta-lousarvioesityksestä antamassaan mietinnössä eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, jonka mukaan jo vuoden 2020 lisätalousarviossa otetaan huomioon Syyttäjälaitoksen toi-mintaan tarvittavat lisäresurssitarpeet ja varmistetaan henkilöstön riittävyys (VaVM 20/2019 vp). Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdottaman lausuman (EK 24/2019 vp).

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan nyt käsiteltävänä olevaan julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvä 2,5 miljoonan euron vuotuinen lisärahoitus Syyttäjälaitokselle vuodesta 2021 lukien on hallituksen vastaus edellä mainittuun eduskunnan lausumaan.

Oikeusministeriö on kuluven vuoden lisätalousarvioesitystä koskevassa 21.4.2020 ehdo-tuksessaan ehdottanut vastaavaa 2,5 miljoonan euron lisärahoitusta Syyttäjälaitokselle jo kuluvalle vuodelle, mutta valtiovarainministeriö ei ole hyväksynyt tätä ehdotusta. Hallitus ei ole vielä käsitellyt lisätalousarvioesitystä.

Edellä esitettyyn ja eduskunnan lausumaan viitaten lakivaliokunta pitää tärkeänä, että Syyttäjälaitoksen kuluven vuoden toimintaedellytyksistä huolehditaan ja siksi esittää, että hallitus vielä lisätalousarviovalmistelussa parantaa Syyttäjälaitoksen kuluven vuoden toi-mintaedellytyksiä oikeusministeriön ehdottamalla tavalla."

Valiokunta päätti yksimielisesti pitää käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

Pöytäkirja LaVP 22/2020 vp

Puheenjohtaja Meri ja edustajat Rantanen ja Tynkkynen varasivat mahdollisuuden eriävän mielipiteen jättämiseen. Ilmoitettiin, että eriävä mielipide on jätettävä sihteerille viimeistään keskiviikkona 6.5.2020 klo 12.00.

Lausuntoon jätettiin eriävä mielipide: edustajat Meri, Rantanen ja Tynkkynen, liite Y 7

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

8. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

9. Seuraava kokous

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava epävirallinen kokous on keskiviikkona 13.5.2020 klo 9.30.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Marja Tuokila